

445993
I 145993

EA NOASTRĂ
DE POPULARIZARE

VASILE ALECSANDRI

LEGENDE ISTORICE

EDITURA REMUS

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
București

Cota 7145993

Inventar 771541

CARTEA NOASTRĂ
Bibliotecă de Popularizare

VASILE ALECSANDRI

LEGENDE ISTORICE

BUCUREȘTI
EDITURA REMUS CIOFLEC
1943

Biblioteca Centrală Universitară.

Cota I 145 993
Inventar 771541

RC28/12

B.C.U. "Carol I" Bucuresti

C771541

B 66386

401/2

LEGENDE ISTORICE

Din toate legendele scrise de Vasile Alecsandri, cele mai însemnate pentru noi, sunt Legende istorice, adică acele care cuprind fapte și figuri din Istoria Neamului nostru. Ele învie, câteva pagini mărețe din istoria poporului român.

În cărticica aceasta dăm pe cele mai însemnate. În fruntea tuturor stă „Dumbrava Roșie”. În ea se cântă neasemuit de frumos și măreț, biruința lui Ștefan cel Mare, cu Moldovenii lui, asupra Leșilor, conduși de Craiul Albert.

DUMBRAVA ROȘIE

Poem istoric

I.

Visul lui Albert

Albert, craiul Lehie, făcut-a un vis mare,
Un vis de năvălire, de 'nvingeri glorioase !
El se văzu puternic, pe-un armăsar călare,
Infiorând cu spada-i popoare numercase.

Din Miază-zi fierbinte în recea Miază-noapte.
Din Răsăritul mândru la-Apusul lucitor,
El auzi prin visu-i mii, mii de mii de șoapte
Crescând în sgomot falnic, gigantic, imnător,
Un uragan de glasuri ce clocotea prin lume
Purtând, 'nălțând cu fală un nume... al său nume !

Albert, craiul Lehie, trufaș, semeț, ușor,
Ademenit, se crede stăpân pe viitor,

Și-aruncă ochi de pradă pe țările vecine :
„Care din ele, zice mi-ar cuveni mai bine ?“

El stă puțin pe gânduri, apoi, cu mare glas :
„Moldova este pragul întâiului meu pas !
„In țara-aceea mică, neîncetat lovită
„De dușmani fără număr și 'n veci nebiruită,
„In care toți bărbații sunt smei ce s'au luptat
„Cu Leahul, cu Maghiarul, cu Turcul încruntat,
„Și unde pe sub iarbă câmpiile frumoase
„Ascund troiene albe de-a dușmanilor oase,
„Un Domn viteaz, un Ștefan, adună de mulți ani
„O glorie ce-i demnă de-ai lumii suverani.
„Voi merge la Moldova, la Ștefan drept voi merge.
„Și luciul de pe frunte-i cu spada mea voi șterge,
„Iar lumea îngrozită, privind spre Răsărit,
„Vede-va 'n loc de soare al meu chip strălucit !”
A zis, și 'n nerăbdarea-i pe lângă el în grabă
Adună-a lui armată deprinsă la omor,
Urdie numeroasă de fiare ce se 'ntreabă :
„Spre care orizonturi sălta-vom noi în sbor ?
„In care parte-i hoitul promis la-a noastre ghiare,
„Să-l rupem într'o clipă, să-l roadem, înghițim ?
„In care țări : teutone, române sau maghiare
„Vrea Albert, Craiul nostru, pustiul să-l lățim ?”

Așa zicea cu fală a lui Albert oștime,
In cete adunată pe câmpul din Dombrova,
Când, prin văzduh de-odată, o gură din multime
Rosti cu glas de taur sălbatic : „La Moldova !”

„Ura !” strigă Lehimea întocmai ca un tunet,
Și văi și munți și codri răspunseră 'n răsunset :
„Ura !...” și 'n dor de sânge armata crunt aprinsă
Ca un șivoi de toamnă pe drumuri se întinsă
Cu tunuri largi și grele, cu flinte lungi, cu spade
Ce viu luceau la șolduri și 'n teacă zăngăneau,
Cu armăsari sburdalnici ce vesel nechezau.
Mergând toți, cai și oameni, să calce și să prade.
In fruntea lor magnații mândri, bătrâni și tineri :
Toporski, veteranul ce poartă barbă albă.
Inconjurat de neamuri, feciori, nepoți și gineri,
Formându-i o viteză și glorioasă salbă.
Grodeck, zis falcă-tare, ce 'n gândul lui se jură
Atâți Români să darme câți are dinți în gură.
Zciusko, neîmpăcatul cu brațe lungi și tari,
Care 'n Buceag ucis-a trei sute de Tătari.
Biela cel 'nalt, subțire ca trestia de baltă,
Ce 'n lupte sângeroase ca dânsa se mlădie,
Cu sabia-i turcească tăind în carne vie.
Pe când fugaru-i sprinten nechează, mușcă, saltă.
Gorow și Zablotowski, amici jurați pe moarte
Să 'mpartă soarta bună să 'nvingă rele soarte,
Și care în trei rânduri scăpat-au din robie
Prin degetele morții trecând cu vitejie.
Ei sbor pe doi cai gemeni, răzând în hohot mare
Cu alți ca dânsii tineri baroni, comți Palatini :
Glence din Pocuția, Zbalos Litfan, ce are
Un cârd pletos de zimbri în codri de arini,
Gavril de Moravița, frații Grotow, Huminski,
Mardela Veneticul, Tecelski și Pruhninski,
Iarmeric Mazovitul și Kozjatic Ucratul.

Ce crește cai sălbatici și-i prinde cu arcanul.
Ei merg bătând din pinteni !... Sburdalnica lor ceată
Străluce de departe în haine poleite :
Dulămi cu flori de aur la piept împodobite
Și 'ncinse cu pafale de piatră nestimată ;
Ciapce purtând un vultur și pene la mijloc,
Incălțăminte roșii de piele de Maroc,
Și frâe ținuite, și argintate șele,
Și armorii cusute pe colțuri de harșele.
Ei merg jucându-și caii, și vesel între ei
Vorbind de cai, de lupte, de-amor și de femei,
Tot ce-i mai scump în lume și dă un farmec vieții.
Pe timpul mult ferice și viu al tinereții.
Ei merg precum ar merge la simplă vânătoare,
Glumind în nepăsare de moartea ce-au să 'nfrunte,
Urmași de steaguri multe, urmând în foc de soare
Pe hatmani capi de oaste, cu Albert Crai în frunte ..
Și astfel în Moldova ei dau cu toți năvală !
Dar, când trecu hotarul, al Regelui cal tare
Se poticni... O buhnă țipă în ziua mare
Și moartea-și găti coasa în acea zi fatală !

II.

Fara în picioare

Ce vuet lung de care, ce tropot surd de vite,
Ce freamăt de suspinuri, de glasuri nădușite
S'aud în sânul nopții prin neagra 'ntunecime

Și cătră munți se 'ndreaptă la-a codrilor desime ?
Din când în când sub nouri, trecând ca o săgeată,
Clipește o lumină, și ca prin vis arată
Bătrâni cu fruntea goală plecată spre pământ,
Femei cu prunci în brațe și pletele în vânt,
Copile spăimântate mânând turme de oi
Și flăcăiași în fugă mânând cârduri de boi,
Pe jos, pe cai, în grabă toți părăsindu-și satul,
Fugind cu vaet, lacrimi, căci i-a ajuns păcatul.
Se duc pribegi și palizi să cate-adăpostiri.
În fund de codri, 'n peșteri, în sân de mănăstiri.
Dar unde sunt bărbații, voinicii, junii, tarii,
Să-și apere părinții, nevestele și pruncii ?
Când suflă grea furtună pe ramurile luncii
Și-o sgudue și-o darmă, ah ! unde sunt stejarii ?
Stejarii sunt la locul lor, față cu furtuna !

.
Acum de zece zile și zece nopți, într'una,
Din munți și pân' la Nistru, pe culme și pe dealuri,
Lungi buciume răsună dând tainice semnaluri ;
Și călărași din fugă, prin sate, prin orașe
Crăinesc : „Săriți cu toții pe Liftele trufase !
„Viteazul Ștefan Vodă vă chiamă 'n vitejie.
„Cine-i mișel să fugă, cine-i Român să vie !”
Toți au răspuns : „Trăiască Moldova !” și s'au dus.

Pe loc tot omul verde ce poartă capul sus
Și-a sărutat odorii, și-a ascuțit toporul,
Și-a prins din câmp fugarul ce-i sprinten ca o ciută.
Apoi, făcându-și cruce, zicând un : Doamne-ajută !

Ca șoimul de la cuibu-i voios și-a luat sborul
Astfel din țara 'ntreagă plec cete înmuite,
Cu arce, barde, coase și ghioage țintuite,
Pur-ând căciuli de oaie, mintene 'n flori cusute
Și barbe neatinse, al bărbăției semn.
Fi merg de-a drept prin codri, pe lungi cărări pierdute
Călări pe șele goale cu scările de lemn,
Si trec în sbor prin arbori ca demoni de urgie
Și umbra scânteiază de-a ochilor mânie.
Tot astfel și boerii, stăpânii de moșii,
Inconjurați de gloate, din casele lor pleacă,
Privind cu mulțumire sburdalnicii lor fii
Cum știu să-și poarte cai și 'n fugă să se 'ntreacă
Soții, surori și mame suspină 'n urma lor;
Dar ei alerg ferice la câmpul de omor.

Coman de la Comana, un uriaș de munte
Ce intră prin bârloage și prinde urșii vii,
Aduce după dânsul mulți vânători de frunte,
Născuți pe plaiuri 'nalte, trăiți în vijelii
Balaur de la Galu, Ciolpan din Pipirig
Râd și de frigul morți cum râd de-al iernii frig,
Și mulți cobor din munte ca lava din vulcan,
De soiul lui Balaur, de soiul lui Ciolpan.
Velcea, bastard lui Șerpe, ca șarpele pe apă
Alunecă prin dușmani, și mult cumplit îi mușcă.
In luptă, când i-e sete, cu sânge se adapă
Și drept potir el are o țevie de pușcă.
El vine din Hârtoape cu Purice-Movilă
Și cu Roman-Pribeagul ce nu mai știu de milă.

Cheianul și Mircescul, vecini de pe Siret,
Invingători de Unguri, s'au prins cu jurământ
Nici chiar sub brațul morții să nu dea îndărăt
Pân' n'or intra cu Leahul pe-al Leahului pământ,
Și Zimbrul dela Schee și Zimbrul din Mircești
Se duc să ia în coarne pe vulturii leșești.

Bătrânul Matei Cârjă are 'mprejurul lui
Cinci sute de năprasnici ce vin dinspre Vaslui,
Toți Racoveni !... Iar Cârjă, om înțelept și harnic
E 'n floare când se simte călare pe Șargan.

Glumeț, îi place-a zice lui Negrea, viteaz darnic :
„Am să mă fac, nepoate, din Cârjă buzdugan !”
Negrea zâmbind, răspunde : „Ai cărja bătrâneții
„La sfaturi, iar în luptă ai brațul tinereții”.

Și, ajungând cu toții la Racova de vale,
O cruce luminoasă li se arată 'n cale.

Așa cu mic cu mare, apărătorii țării,
Ieșiți ca frunza 'n codri la vântul primăverii,
Din văi adânci se urcă, din piscuri se cobor,
Trec râpile în salturi, trec râurile 'nnot
Și-aleargă 'n neodihnă, voinicii, cât ce pot,
La glasul țării scumpe ce-i chiamă 'n ajutor.

Merg unii cu grăbire spre codrii Bucovinei
Și-aclo se adună la strâmtele potici,
Pândind, ca vânătorii mișcările jivinei,
Și tot rugând : „Fă, Doamne, să treacă pe aici !”

Merg alții la Suceava să facă pe Albert
A pierde oaste multă și mult timp în deșert ;
Iar alții la Cotnarul iubit și podgoriu
Pe unde stau cu oastea Bogdan, domnescul fiu,
Tăut cu mintea coaptă, Costea cu ochi semeț

Și Trotușan și Boldur cu suflet îndrăsneț,
Și unde Ștefan Vodă înfipt-a steagul său
Strigând la cer : „Ajută-mi, O ! Sfinte Dumnezeu !“

III.

Tabăra Leșească

Pe-o culme prelungită ard mii și mii de focuri
Ca stele semănate în numeroase locuri.
Se pare că tot cerul căzut e pe pământ
Și c'a rămas în urmă-i un haos, un mormânt,
Atâta întristare, ș'atâta 'ntunecime
Imprăstie pe boltă-i a norilor desime.
Un sgomot lung se 'nalță din culmea luminată.
Unindu-se în aer cu tunete cerești.
E sgomotul orgiei !... Iar zarea depărtată
Roșește 'n foc de codri și sate românești.
Aici beții și danțuri și chiote voioase,
In fund suspinuri, vaiet și plângeri dureroase !
Aici de pofte rele sunt ochii toți aprinși,
Acolo curge sânge, ocolo-s ochii stinși
Căci astăzi celebrează Lehimea 'n sărbătoare
Victoria dorită a zilei viitoare !
Ostașii pretutindeni, formați în dese grupe,
Frig boi întregi, rup cărnuri ca lupii flămânziți,
Desfundă largi antale, beau lacom fără cupe,
Se ceartă, râd în hohot și urlă răgușiți.
Ca dânsii, câini din lagăr la praznic luând parte,
Shelălăesc sălbatic, rod oasele de-oparte

În mijlocul orgiei turbate ce tot crește,
Iar printre câini și oameni pe iarbă stau căzute
Femei, prada orgiei, cu mințile pierdute...
Dar vântul iute-al nopții prin lagăr vâjâște,
Și-un glas din umbră neagră la toți strigă de-a rândul:
„Orbi ! orbi ! la masa morții voi să mâncați comăndul !”

Magnații juni, sub corturi, pe perne de mătăasă
Deșartă cupe pline cu vin de la Cotnar,
Cântând cu fericire : „De viața rea nu-mi pasă !
„Iubita-mi e pe brațe ; în viață nu-i amar !”
Și fiecare strânge la pieptu-i cu 'nfocare
O fiică de-a Podolii, frumoasă și bălaie,
Cu buze pârguite la foc de sărutare,
Și ochi ce 'nnoată-albaștri în galeșă văpaie.
Și fiecare simte că mintea-i se desfrână,
Având lângă a sa gură o gură voluptoasă,
Și 'n brațe-i o copilă ce râde amoroasă,
Și-un sân rotund ce saltă vioi sub a sa mână.
Ferice, mult ferice de dâșii !... fața râde,
Inima sboară, raiul în cale-i se deschide.

Dar vântul iute-al nopții prin corturi vâjâște,
De tunete cumplite văzduhul clocotește
Și-un glas pierdut în umbră tot strigă ne'ncetat .
„Orbi, orbi ! moartea v'asteaptă, e'un ultim sărutat !”

Cortul regal e splendid ! Duzini de candelabre
Revarsă-a lor lumină pe-o masă ce se 'ntinde

Sub table încărcate de scule și merinde
Și sticle largi cu vinuri spaniole și calabre.
In mijloc stă'n iveală un cerb de patru ani,
Încins pe-a sale laturi cu șiruri de fazani
Și două piramide de fructe mai alese,
In Asia 'nflorită crescute și culese.
Albert în fruntea mesei lucește ca un soare
Inconjurat de oaspeți în haine de splendoare.
La dreapta-i al său frate mai june, Sigismund,
Apare 'ntr'o dulamă de roș postav de Lund.
La stânga-al Cameniței episcop vechi, Lozinski,
Și-alătura de dâșii se văd : Sbignev, Tenczynski,
Cu Herbor Lucasievitz, Padlowski, Castelanul
Radomiei, și Creslau Roza, numit Decanul,
Și graf Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei,
Care-a adus la luptă cinci sute de Cruciați,
Și ialnicii Toporski, vechi neaoși de-ai Lehie,
Și alți de frunte nobili, din cei mai însemnați.
Toți gustă din merinde, deșartă largi pahare
In sunetul metalic de vesele fanfare !
Și sângele prin vine se scurge mai fierbinte,
Și-avântul crește 'n suflet și nebunia'n minte...
Când Regele ridică o cupă de vin plină
Și glasul său puternic acest toast închină :
„Eu, Albert, Domnul vostru și al Lehie Rege.
„Intrat-am în Moldova, ca leu învingător !
„Măine e ziua luptei... Nimic nu s'a alege
„De Ștefan al Moldovei și de al său popor.
„Cum beau această cupă, așa mândru Lehie
„Să 'nghită-această țară ! Așa să fie !”

„Vivat ! Ura ! trăiască Albert mult glorios !”
Răspund mesenii aprig c'un răcnet sgomotos
Și lagărul răsună în lungă depărtare...
Dar iată că la ușă un om străin apare
Cu pieptul gol, cu părul în vânt, cu ochi focos ;
El spre Albert țintește privirea-i rătăcită,
Face doi pași și strigă : „Deșeartă-ți cupa jos,
„Albert ! de soarte rele ți-e cupa otrăvită”.
Toți se reped cu-un urlet și mâna pe el pun,
„Lăsați-l, zice craiul” e Sropski cel nebun !”
Și iar înalță cupa, râzând de-o așa larmă...
Dar cupa lângă buze-i în mâna lui se sfarmă,
Și-un trăsnet lung deodată în ceruri bubuește,
Și 'n cortul plin de umbră furtuna năvălește
Și masa se răstoarnă și cortul se urducă...
Iar pe câmpii, sub fulgeri, aleargă o nălucă.

IV.

Tabăra română

O tânără pădure de ulmi și de stejari
Ascunde-oaștea română prin junii săi tufari.
Misterul și tăcerea în sânul ei domnesc,
Dar marginile sale sunt palid luate
De flăcările triste ce pâlpâe în sate
Și veselele focuri din lagărul leșesc.
Prin arbori și prin ramuri, din vârfuri până'n poale
Din când în când lucește oțel de săbii goale
Și ochi de lei, de vulturi, de leoparzi sălbatici,

Ce ard sub vălul nopții ca niște roși jăratici,
Căci ei s'ațint' cu jale și se opresc cu ură
Din zarea 'nflăcărată pe lagărul vecin
Și tot Românul 'n suflet pe sufletu-i se jură
Cu-al dușmanilor sânge să stingă-al țării chin.
Dor crunt de răzbunare ! greu, asupra jurământ,
Ce sapă 'n întuneric un larg, profund mormânt !
Ici, colo, prin poiene stau pâlcuri de oșteni :
Arcași de la Soroca, năpraznici Orheieni,
Aprozi, copii din casă, curteni și lefegii,
Toți oameni tari de vână și oțeliți în foc,
Deprinși a-și trăi traiul în timpi de voinicii
Și-a da mâna cu moartea fără a mișca din loc.
Ei poartă pe-a lor frunte, pe brațele lor groase
Și'n piepturi brazde multe, hieroglife sfinte
Că paloșul săpate, ce spun și-aduc aminte
De lupte uriașe, de fapte glorioase.
Și 'n viață-i fie-care și-a câștigat un nume.
O falnică poreclă, un titlu de strămoș :
Mihul, Păun de codru, Balaur, Alimoș,
Ursul și pală-labă, Grozeo și Sparge-lume.
Eroi de vechi balade ce s'au păstrat în minți
Trecând în moștenire la fii de la părinți.
Lungiți pe mușchiul verde și domolind fugarii
Ce sburdă pe 'ntuneric și desfrunzesc tufarii,
Voinicii buni de luptă și bucuroși de glumă,
Astfel grăiesc :

— „Grozane ! ce-o fi ziua de mâni ?“

— „O fi la unii mumă, o fi la alții ciumă,

„Amară pentru Lifte, și dulce la Români”.

— „Amin ! să dea Domnul !”

— „Va da, măi Pală-dalbă !

„Și-o fi precum la Baia, n'o fi că' n valea albă

„Unde-am văzut pe Ursul, gonit de șase Turci”.

— „Gonitu-m'au pe mine, dar i-am urcat în furci !

— „Va fi precum la Schee unde-ați văzut în silă

„Maghiari schimbați în iepuri, și-un Purice 'n Movilă.

„Va fi precum la Lipneț cu dumbrăvioara verde,

„La Racova pe unde și azi Turcul se pierde,

„La Grumăzești, pe maluri unde cazacul Jură

„Pe mine, chiar pe mine m'a încrestat la gură !”

— „Te-a încrestat păgânul, dar când el vru de viu

„Innôt să treacă Nistrul, o păți rău, fârtate,

„Căci de pe mal în fugă tu i-ai sărit pe spate

„Și l-ai trimis sub Nistru să-și caute un siciriu”.

— „Bine-i făcuși, Grozane ! E scris în cele sfinte :

„Chiar apele să fie vrăjmașilor morminte !”

— „Așa e țara noastră !... e bună pentru vii,

„Și pentru morți e bună”.

— „De-aceea 'n astă țară

„Vecinii dau năvală cu sutele de mii.

„Urând viața la dânșii, le place-aici să piară !”

— „Le place, dar, Păune, și noi le facem placul.

„Ei cred c'aici e raiul, și-aici găsesc pe dracul”.

— „Și cum să nu-l găsească urdiile nebune

„Când Ștefan e 'n picioare, când versul lui ne spune :

Ștefan, Ștefan Domn cel Mare
Seamăn pe lume nu are
Decât numai mândrul Soare !

Din Suceava, când el sare,
Pune pieptul la hotare
Ca un zid de apărare !

Brațul lui fără 'ncetare
Bate oardele tătare,
Bate cetele maghiare,

Bate Leși din fuga mare,
Bate Turci pe smei călare
Și-i scutește de 'ngropare !

Lumea 'ntreagă stă 'n mrare !
Țara-i mică, țara-i tare
Și vrăjmașul spor nu are !

— „Trăiască Ștefan Vodă !... Mulți dușmani vin la noi.
„Dar cât vin de năpraznici, puțini fug înapoi”.

— „Păcatul lor îi mână, sărmanii, ca pe-o turmă,
„Și moartea le stă 'n cale, și moartea le stă 'n urmă”

— „De-aceea la Moldova vezi floare lângă floare.

„E îngrășat pământul cu sânge”

— „Așa-i frățioare :

„Dar cresc bujorii mândri din sânge de Român

„Și pălămida neagră din sânge de păgân !”
Sub cerul ce s’aprinde și ’n clipă iar se stinge,
Vărsând pe a lor fețe lumini fulgerătoare,
Așa grăiesc bărbații ce somnul nu-i atinge
În așteptarea vie a zilei viitoare.
Și poalele pădurii sunt palid luminate
De flăcările roșii ce pâlpâe în sate
Și ’n tabăra vecină orgia cea nebună
Ca marea depărtată vuește sub furtună ;
Iar în frunziș Români topoarele-și descântă
Și caii lor desmiardă, și ’n umbră vesel cântă :

„Sunt Român cu patru mâni,
„Și am leacuri de păgâni ;
„De Tătari am o săgeată,
„De Turci pala mea cea lată
„De Lifteni un buzdugan
„Și de Unguri un arcan !”

V.

Ștefan cel Mare

În mijlocul pădurii este-o poiană lungă
Și largă ce foiește de oameni ca un rol.
La capătul-i din dreapta se prelungește-o strungă,
Prin care ostășimea curge ca un șivoi.
Ea ntră în poiană și se așează ’n rânduri,
Privind la o colibă de ramuri de stejar,

În care-o umbră mare de om plecat sub gânduri
Stă pe genunchi, se 'nchină în față cu-un altar.
Deodată, o lumină fantastic izbucnește
Din zece 'nalți mesteacâni cu fruntea 'nflăcărată,
Coliba se deschide, umbra se scoală, crește
Și splendid, maiestoașă la oaste se arată.
Un lung fior pătrunde mulțimea 'n admirare,
Toți zic : „E Ștefan ! Ștefan !

Dar ! Ștefan e, cel Mare :

Iată-l cărunt, dar încă bărbat între bărbați
Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați !
Și întrunește 'n sine o triplă matestată :
Acea care-o dau anii la conștiinți curate,
Acea care răsfrânge a tronului splendoare,
Și-aceea întipărită de faima 'nvingătoare.
Timpul i-a pus coroană de-argint, țara, de aur
Și gloria măreață i-a pus cununi de laur.
Pe falnicii săi umeri, cu anii, sunt clădite
Nepieritoare sarcini de fapte strălucite :
Dar, ani și fapte, Ștefan nu simte-a lor povară,
Căci dragostea moșiei, ca sfânta primăvară
În sânul-i înflorăște și îl întinereste
Pentru salvarea țării, când țara pătimește.
Erou plin de lumină, el e menit în lume
Pe secolul ce-l vede să sape al său nume
Și să răspândă raze pe secolii viitor.
Precum un soare splendid ce sparge deșii nori,
Ființă de-o natură gigantică, divină,
El e de-acei la cari istoria se 'nchină,
De-aceia cari prin lume, sub pașii lor, cât merg.
Las' urme uriașe ce 'n veci nu se mai șterg,

A căroră legendă departe mult se întinde
Și 'nchipuirea lumii fantastic o aprinde.
Măreț în a sa umbră un timp întreg dispăre,
Căci Dumnezeu pe frunte-i a scris : **Tu vei fi mare !**
În mijlocul poienei, solemn înaintează,
Se urcă pe-o movilă și astfel cuvântează :
„Români de toată țara ! Boieri, vechi Căpitani,
„Și voi, feciori de oaste !... Sunt patruzeci de ani,
„Moldova, la Dreptate, pe soarta ei stăpână,
„Mi-a pus pe cap coroana și buzduganu 'n mână.
„Prin cel A-tot-puternic ce apele închiagă
„Păstrat-am până astăzi coroana mea întreagă
„Și buzdugarul teafăr, deși pe mulți dușmani
„I-a doborât, lovindu-i, în patruzeci de ani !
„Dușmani din fundul lumii, păgâni, dușmani vecini,
„Și cine-ar putea crede ?... chiar dușmani frați creștini !
„Trufași cu toți, sălbatici, lacomi, vicleni și orbi,
„Care 'mprejurul țării, precum un cârd de corbi,
„Stau gata s'o sfâșie... dar n'a vrut Dumnezeu.
„N'a vrut Moldova, țară vitează, n'am vrut eu !...
„Pe Radu, Aron Petru, și Țepeluș hainul
„I-am frânt !... Maniac Tătarul și Mătiș Corvinul
„I-am frânt !... chiar pe Sultanul Mehmet-Fatih l-am frânt !
„Și-alți mulți care pierit-au ca pulberea în vânt.
„Voi îi cunoașteți bine, vitejii mei oșteni,
„Voi, pardoși de la Lipneț, vultani din Războieni,
„Zimbri fioroși din codrii Racovei, aprigi smei
„Din Soci, din Catlabuga, din Baia, de la Șchei.
„Apărători ai Crucii, voi îi cunoașteți bine,
„Căci pentru-a lor risipă ați războit cu mine,
„Prin șesuri, munți și codri, pe iarnă, toamnă, vară.

„Făcând din pieptul vostru un zid, hotar de țară,
„Roșind cu-al vostru sânge fierbinte, plin de viață
„Siretul, Prutul, Nistrul și Dunărea măreață ;
„Stând veșnic în picioare, în veci neodihniți,
„De armă, sora voastră, în veci nedeslipiți,
„Fără copii, soție, o ! dragii mei vultani,
„Și 'n luptă, tot în luptă, de patruzeci de ani !
„Și-acum, când armăsarii Osmanului mărit
„Aruncă largi nechezuri din mândrul Răsărit
„Când Mohamed pe ceruri și-a asvârlit hamgerul
„Ce, ca o semi-lună, cutreeră tot cerul ;
„Când noi oprim cu pieptul furtuna păgânească,
„Ferind de-a sale valuri amvona creștinească ;
„Acum când toți creștinii, Regi, Domnitori, popoare,
„Ar fi, ca frați de cruce, să 'mpartă-același soare,
„Priviți !... Pe cerul negru se 'ntinde un roș de sânge,
„Din depărtare suflă un vânt ce geme, plânge
„Și spune că în zare ard sate și orașe ;
„Că fiare fără nume ucid copii în fașe ;
„Că țara e 'n nevoie, că mor Români sub chinuri,
„Că fete mor sub silă, că pruncii mor la sânuri !...
„Si cine oare face această făr-de-lege ?
„Un Domn vecin, prieten, un Domn creștin, un Rege !
„Albert, Craiul Lehie !...

„Albert, de cap ușor

„Făcut-a un vis mare de Rege 'nvingător,
„Dar n'are el, sârmanul, așa de largă mână,
„Să poată 'n ea cuprinde o patrie română !
„Nici au ajuns Moldova de răsul miseliei,
„Ca s'o răpească 'n ghiare-i un vultur de-al Lehie !
„Cât va fi 'n cer o cruce și-un Ștefan pe pământ

„Nime nu va deschide Moldovei un mormânt !
„Cât vor călca dușmanii în țară de Români,
„Ei robi vor fi în țară, dar veșnic nu stăpâni.
„Decât Moldova 'n lanțuri, mai bine ștearsă fie !
„Decât o viață moartă, mai bine-o moarte vie !
„Români din toată țara, Boieri, vechi Căpitani,
„Voi, toți ai mei tovarăși de patruzeci de ani !
„Când Albert ne menește robie, rele soarte,
„Răspundeți, ce se cade lui Albert ?...”

— „Moarte, moarte !”

Strigă poiana : „Moarte !” pădurea clocotește,
Și-un soare roș în ceruri de-odată se ivește.
— „Fie ! la zice Ștefan, fie cum cereți voi...
„La arme ! și pe moarte ! căci Domnul e cu noi !”

VI.

A s a l t u l

Gonise vântul nopții furtunele cerești,
Lăsând acuma rândul furtunei omenești,
Și soarele 'n splendoare din neguri răsărise,
Părea că vrea s'admire pe-acel ce se fălise
„Că lumea îngrozită, privind spre răsărit,
„Vedea-va 'n loc de soare al său chip strălucit”.
El plimbă ochi de aur pe tabăra leșească
Superbă ! împrejură-i având ca s'o 'ntărească
Un lung ocol de care, legate strâns cu lanțuri,
Ocol armat cu tunuri și 'ncunjurat cu sanțuri.
Armata e 'n picioare ! Puternica armată
Cu-a sale lungi scadroane în larg cuadrat formata

Ocupă după șanțuri al taberei câmp 'nalt,
Stând gata să respingă Românii din asalt.
Mii, mii de lănci cu flamuri se văd fâlfâitoare,
Ca trestiiile dese din bălți, când suflă vântul.
În aer sbor nechezuri, comenzi răsunătoare,
Și caii 'n neastâmpăr frământă n loc pământul.
Iar Albert, mândrul Rege, în mijloc pe-o 'nălțime
Privește cu 'ngâmfare frumoasa lui oștime.
Călare pe-un cal sprinten din stepele Ucrane,
El are lângă dânsul un grup strălucitor
De Palatini, de Hatmani sleiți pe caii lor,
Și steagul înainte-i cu semne suverane.
La dreapta, sub pădure, româna oaste-apare
În pâlcuri și în cete pe câmp orânduită
Și fie-care ceată de luptă pregătită
Cu-un tun cu șapte țevii purtat pe roți ușoare.
Hotnogi numiți de Ștefan comandă Călărașii,
Aprozii, Lefeciii, Curtenii și Arcașii.
Iar Ștefan stă pe-o culme cu-o ceată ce nu-l lasă,
De-a țării boierime și de copii din casă.
Sub dânsul are Domnul un smeu, un Moldovan,
În stânga lui pe Boldur, în dreapta pe Bogdan,
În mână-i buzduganul domnesc, care 'n războaie
Ca brațul care-l poartă în veci nu se îndoie,
Și pe de-asupra-i steagul, amenințând furtuna,
Cu bourul, cu steaua, cu soarele și luna.
Precum doi nori pe ceruri stau față 'ntunecoși
Și merg unul spre altul, dând fulgeri luminoși,
Armatele dușmane, crunt-amenințătoare
Răspând din ochi, din arme, luciri fulgerătoare.
Și Liftii și Românii privesc în nerăbdare,

Unii la Rege, alții la Domn, și fiecare,
Dorind, pândind semnalul războiului...

Deodată

Ștefan ridică steagul dând semn l'a lui armată.
„Ura !...” trei pâlcuri dese de cei mai buni arcași
Plecând, pe câmp se 'nșiră în grupe de hărtași.
Voinicii merg în fugă spre lagăr, îndrăsneți.
Din arcele lor nalte trăgând mii de săgeți
Ce vâjie 'n desimea scadroanelor leșești
Și prind răsad de moarte în piepturi omenești.
Dar tunurile-ascunse în lagăr, după care,
S'aprend, scoțând pe gură mortală detunare
Și mulți dintre arcașii departe 'naintați
Cad morți, scăldați în sânge, de glonțuri fulgerați.
Tovarășii lor grabnic atunci se întrunesc,
Dau semne de 'ngrozire, la fugă să gătesc,
Cercând s'atrage Leșii din tabără afară.
Dar Leahul nu-i urmează, cercarea li-e zadară !
— „Vezi Lifta ! zice Boldur, stă 'nchisă la ocol.
„Nu vrea, nu îndrăznește să iasă 'n câmp, la gol”.
— „Vom merge noi la dânșii ! Românul Domn răspunde,
„In taberi lăntuite știm noi cum se pătrunde.
„Tu, Boldur mare Hatman, și tu, Coste păharnic,
„Precum se cade vouă, îmi place a fi darnic
„Făcându-vă cu mine părtași la zi de fală.
„In dușmanii Moldovei acu să 'ntrați năvală
„Cum intră leu 'n turme și paloșul în coaste !”
Pe loc semeții Coste și Boldur, capi de oaste
S'au dus, s'au pus în fruntea Românilor, strigând :
„La foc copii !” și grabnic plecat-au alergând.
Vuește aprig câmpul și armele răsună,

Și tunurile crunte ca tunete detună.

O grindină de glonțuri grozav-ucigătoare

În cetele române duc moartea 'ngrozitoare;

Dar ele ne'ngrozite, fără 'nceta de loc,

Pășesc tot înainte sub viscolul de foc.

Mulți le rămân în urmă ruși, morți, căzuți pe brânci !

E' sbor și-ajung în număr la șanțurile-adânci.

„Năval cu toți în lagăr, năval ! oastea răcnește,

„Din cer ne vede Domnul, și Ștefan ne privește !”

Și toți s'aruncă 'n șanțuri, dau unii peste alți,

Cei mici, ușori, în grabă se-agață de cei nați,

Le sar pe umeri sprinten, ca tigrii se izbesc,

Cu unghile de maluri se prind, se opintesc,

Se urcă prinși de lanțuri, de-a tunurilor buze

Și printre mii de săbii și mii de archebuze

Ce-i tae și-i răstoarnă în șanțuri fărâmați,

Ei pun picioru 'n lagăr, puternicii bărbați !

Zadarnic Ceremișii, dosiți pe după care,

Indreaptă groase tunuri, le 'ncarcă, le dau foc,

Românii, de-ai lor dușmani deprinși a-și bate joc

Intr'înșii dau izbire cu-o aprigă turbare,

Ei pun sub coasa morții, în tabără-i resping,

Și grabnic, care, tunuri, în șanțuri le împing

Și fac podșuri late cu trupuri sângeroase.

Ce mor în vaet jalnic și 'n chinuri dureroase

Atuncia Craiul zice : — „O ! frate Sigismund !

„Zărești tu Moldovenii în lagăr, colo 'n fund ?”

— „Dar ! Sigismund răspunde ; zăresc o biată turmă

„Nici unul însă teafăr nu-și va călca pe urmă !”

— „Nici unul viu, nici unul !” Zic Leșii împrejur,

Și Herbor Lucasiewitz, viteaz cu părul sur,

Se duce să avânte armata cea crăiască
Și cu Românii aprigi în piept să se lovească.

.....
Ca niște mari balauri cu lungi coarne-ascuțite,
Scadroanele în sgomot de tropot sunător
Se mișcă, saltă'n copce ; apoi luându-și sbor
Cu lăncile plecate la fugă-s repezite.
Dar Costea și cu Boldur, tovarăși de izbândă,
Ținând în frâu avântul Românilor semeți,
Le strigă : „Stați aice ! toți după cai, la pândă.
„Să trageți țință'n Lifte o ploaie de săgeți !”
Și cum veneau grămadă scadroanele sonoare,
Descalecă arcașii, gătesc arcele lor,
Trag, strunele vibrează, sunând sbârnăitoare,
Mii de săgeți trec iute sub soare ca un nor
Și intră prin scadroane cu-o aspră vâjăire,
Ducând cu ele groază, durere și pieire.
Intregi șiruri de oameni din fugă săgetați,
Se pleacă morți pe coame, cad grabnic răsturnați.
Mulți cai zac lângă dâșii și mulți, atinși la nări,
Fug, târâind cadavre cu un picior în scări.
Dar Herbor Lucasiewicz răcnește : „Înainte !”
Și lungile scadroane 'nainte merg grămadă,
Pân' ce topor cu lance și buzdugan cu spadă
S'ating în zăngănire sub soarele fierbinte.
Atuncia mândrul soare, ce spre apus plecase,
Oprit în a sa cale, văzu cu ochii roși
Un furnicar de moarte ce aprig se 'ncleștase,
Un iad grozav de demoni, sălbatici, fioroși,
Sărind, urlând ca fiare, mușcându-se, scrâșnind,
Rupând, lovind orbește, dând moarte și murind !

Românii în scadroane intrau ca 'ntr'o pădure,
 Clădind movili de leşuri sub sdravănul topor
 Şi coasa ne-obosită şi harnica secure
 Sburau abătând caii sub călăreţii lor.
 Iar ulii din Soroca, şi sgriptorii din Vrancea
 Cu lancea cângiuită în gloată pătrundeau
 Şi răsturnau cu cangea, şi străpungeau cu lancea
 Şi trupurile moarte cu trupuri le-ascundeau.
 Dar şi Lehimea cruntă făcea parte grozave
 În cetele române trecând ca prin troian.
 Bravi, ne'mpăcaţi, teribili sub armele lor brave
 Curgea o dără lungă de sânge pământean.
 De-odată prin oştime o veste a trecut :
 „Herbor sub buzduganul lui Boldur a căzut !”
 „Herbor e mort !” Stau Leşii pătrunşi, încremenii,
 Scot şoaapte îngrozite, prin ranguri răsleţiţi,
 Pierd cumpătul, pierd capul, svârl armele 'n văzduh
 Dau dosul, şi fug iute, goniţi de-al spaimei duh.
 Iar Craiul trist, cu palma lovindu-se pe frunte,
 Suspină: „O Toporski, o veteran cărunte !
 „Priveşte, fug mişei ! fug toţi, fug mic şi mare !
 „De-acum în tine singur e singura-mi sperare !”

VII.

L u p t a

„O veteranul cu-o ceată mai aleasă
 „Albert se închină şi pleacă la război.
 Pe loc bătrânul Cârjă în cale-i vrând să iasă,

De lângă Ștefan pleacă cu buni viteji de soi.

Ei vin călări în grabă, aprinși de răzbunare,

S'apropie ; iar Cârjă, sburând în fuga mare,

În fața lui Toporski s'oprește și-astfel zice :

— „Toporski ! din doi unul, e scris să piară-aice !

„Ori tu, ori eu ; sus pala, și vin' la luptă dreaptă.

— „Cârjă ! răspunde Leahul, ai minte înțeleaptă.

„Dar inimă nebună. Eu te cunosc pe tine ;

„Ești leu năprasnic, însă și tu mă știi pe mine,

„Căci în mai multe rânduri luptat-am înainte,

„Pe când aveam braț verde și inimă fierbinte.

„Nici tu, vechiul meu dușman, nu m'ai învins pe mine,

„Nici eu n'am avut parte să te înving pe tine :

„Ce dar n'am putut face în focul tinereții,

„Putea-vom face oare sub irna bătrâneții ?

„O ! Cârjă ! barbe albe purtăm acum noi doi,

„Și lupta, draga luptă, nu mai e pentru noi,

„Privește ! alții, tineri, stau împrejurul meu,

„Demni adversari acelor de pe 'mprejurul tău.

„Al lor acum e rândul, frate. Noi, veteranii,

„Șoimi învechiți, de-oparte să stăm privind șoimanii.

„Vin' colea lângă mine, și nu fii dușman mie,

„Căci vârsta între oameni stinge-orice dușmănie !”

Răspunde-atuncea Cârjă : — „Toporski, ai dreptate,

„Ades e rece pieptul și inima tot bate !”

Apoi, mărimdu-și glasul, el strigă la ai săi :

„La luptă voi șoimanii, la luptă, feții mei !”

— „La luptă !” strigă însuși Toporski 'n mare glas,

Și amândoi bătrânii deoparte s'au retras.

Pe loc ambele cete aprins electrizate

Scot paloșele 'n soare cu-un freamăt de oțel.

Ochirile prin aer se întâmpină 'neruntate,
 Căci fiecare-alege un dușman pentru el.
 Plecând apoi cu toții, strâng frăele, dau pînteni,
 În sprintene desghinuri își saltă caii sprinteni,
 Și sbor pe-aripa urii, cu-avântul de năluca,
 Și intră ceată 'n ceată și 'n luptă se apucă.
 Pămîntul ropotește sub tropot de copite,
 Văzduhul strălucește de arme ascuțite,
 Iar paloșele albe ciocnindu-se 'n loviri
 Dau foc, dau moarte cruntă, dau aspre zângăniri.
 În clipă cad sub ele, străpunși, scăldați în sânge
 Iarmeric Mazovitul ce 'n două părți se frînge,
 Și Buhtea pîrcălabul cu-o largă brazdă 'n piept,
 Și tânărul Cozjatic lipsit de brațul drept.
 Grodeck, zis faleă-tare, în crudul său avânt,
 Precum un vîier de codru, înainta prin gloată
 Și sabia 'mprejuru-i făcea o largă roată,
 Ce se 'nvîrtia la soare și șuera în vînt.
 Cădeau victime multe sub arma ce sbura !
 Și Grodeck în turbare, pe rînd le număra,
 Călcînd tot înaintea pe victimele sale.
 Când iată, din mulțime apare drept în cale
 Balaur de la Galu ce poartă ușurel
 O ghioagă monstruoasă cu dinții de oțel.
 Grodeck repede spada-i în pieptul lui Balaur !
 Sângele curge ! pieptul greu muge ca un taur,
 Dar ghioaga se abate !... Sub crunta-i lovitură
 Sbor creerii lui Grodeck și dinții toți din gură,
 Iar Leahul, cladă moartă, greu cade pe pămînt
 Ne'ndeplinind în viață grozavu-i jurămînt.
 Coman de la Comana, cu Velcea, șarpe iute,

Privesc din depărtare cum vine și cum saltă
Un cal de soi organic, deprins a vâna ciute
C'un voinicel subțire ca trestia de baltă.

— „Cine să fie oare cel căpitan frumos?”

— „E Biela, păr de aur, cu mijloc mlădios”.

— „Vânat de soi e, frate!”

— „E puiu de palatin!”

— „Aține-te dar, Velcea”.

— „Comane, mă ațin”

Și amândoi la pândă se pun în a lui cale,
Coman cu brațe goale și Velcea cu o coasă.
Venea fugaru 'n salturi, sburlind coama-i pletoasă,
Venea voiosul Biela pe câmpul cel de jale,
Și pala-i când de-o parte, când iar de altă parte,
Tăind în carne vie, făcea ochiuri deșarte.
De-odată Velcea sare, sub cal se ghemuește
Și calu 'mpunș la glesne din fugă poticnește,
Turtind sub el pe Velcea; iar mândru-i căpitan
Îl svârle peste capu-i în pieptul lui Coman.

— „Bine veniși la mine!” îi zice uriașul
Și'n brațele-i de schijă, răzând, grozav îl strânge.
Cât pieptul îi sdrobește și oasele îi frânge,
Apoi între cadavre, pe câmp, aruncă leșul...

Gorow și Zablotowski combat de-laolaltă
Cu Stroe Vlad, Hotnogul, și cu Soltuzul Daltă.
Umăr de umăr, coastă de coastă, om și cal
Se strâng, se prind cu ură în cletet infernal,
Voind a se absoarbe de pe a lumii față
Cu partea lor de soare, cu partea lor de viață.

Și sângele din piepturi, din frunți, mereu se scurge
Și pe sub cai de-alungul el gălgâie și curge.
Crâncenă luptă ! Moartea de-asupra se arată,
Face un semn, alege, și creștetul deodată
La semnu-i se desprinde, lăsând pe câmp să cadă
Gorow și Zablotowski, amici, a morții pradă,
Iar caii lor ca dâșii nedespărțiți, cu dor -
Se duc nebuni prin lagăr, chemând stăpânii lor.

Glence din Pocuția, sub Udrea se doboară.
Udrea e prins de Cziusko, dar singur se omoară,
Strigând în disperare : „Ah ! zece morți mai bine
„Decât o viață lungă și zile cu rușine !”
Corbaci retează capul baronului Huminski,
Ciolpan apucă 'n brațe-i pe junele Tenczynski
Și merge de-l depune lui Ștefan, la picioare.
Apoi se 'ntoarce iute la nouă vânătoare.

Zbaloș pe-un cal de câmpuri, Negrea pe-un cal de munte
Se întâlnesc cu ochii și-aleargă să se 'nfrunte.
Izbindu-se 'n mulțime cu-avânt spăimântător,
Crunt se lovesc din fugă cu paloșele lor.
Lovire fulgerândă și Leahului fatală !
El cade jos !... în mâna-i se frânge a sa pală.
Dar Negrea, viteaz darnic, îi zice : „Frate Zbaloș,
„Pe-un om căzut nu-mi place să cadă al meu paloș.
„Te scoală, mergi în pace cu zile dela mine,
„Ar fi păcat să piară un bun viteaz ca tine !”
A zis, calu'și întoarce și 'n gloată se repede,

Lăsând în urmă-i Leahul ; iar Cârjă, care-l vede,
Ii strigă de departe : „Ani mulți, Negreo, nepoate !
„Brațul ce nu dă moarte când poate, multe poate !”
Și glăsuind, el vede a lui Toporski ceată
Ciuntită, risipită, și 'n tabără-alungată,
Fugând cum fuge spaima lipsită de rușine...
Și simte mândrul Cârjă o mare vâlvă 'n sine.
Iar cainicul Toporski cu fruntea obosită,
Șoptește vărsând lacrimi ! „O ! soartă mult cumplită !
„Eu, tare-odinioară, vechi arbor al Lehieii,
„Pierdut-am frunzi și ramuri sub vântul vijeliei !
„Iată-mă 'nșins !... O ! Cârjă, de-acum sunt robul tău !”
— „Rob, tu ? ” nu mi-ar ierta-o prea sfântul Dumnezeu !
„Când un popor de cameni se 'nchină ție, mie,
„Un tu, și-un eu, Toporski, nu cade în robie !”

Așa grăiește Cârjă, bătrânul înțelept,
Și singur merge vesel la Ștefan, Domnul drept.
Ce-i zice : „Ani mulți, Cârjă ! Tu fală mi-ai făcut.
„Ca tine fie-ți neamul viteaz și priceput !”
Apoi, către oștimea pe lângă el rămasă :
„Acum e rândul nostru, Boieri, Copii din casă !
„Să dăm zorul din urmă, cumplitul nostru zor,
„Ce trece și răstoarnă ca trăsnet răzbitor,
„Dați vânt armelor voastre ! pe cai, și după mine !”

Precum un cârd de vulturi din sferele senine
Cad iute ca un fulger pe-o pradă ce zărește,
Românii, duși de Ștefan, în lagăr se izbesc !

Nimic nu le rezistă, nici tunuri, nici desime,
Nici șanț, nici zid de care, nici deasă călărime,
Căci ei răstoarnă 'n treacăt, și darmă, sfarmă 'n clipa
Scadroane, tunuri, corturi, și pun tot în risipă.
Fug Leșii, fug Cruciații și fuge însuși Craiul.
Ii duce Domnul Ștefan cum vântul duce paiul;
Iar tabăra leșească un lung pustiu rămâne
Sub apriga furtună a cetelor române !

Când suflă vântul toamnei prin codrii vestejiți.
Copacii plini de frunze sunt astfel sguđuiți
Și crengile căzute, și frunzele uscate
Pe câmpi în depărtare sunt astfel semnădate.

VIII.

A r a t u l

Armata glorioasă e frântă, risipită
Ca munții de nisipuri în Africe pustii.
Intr'un vârtej de spaimă din urmă-i fugărită
Prin văi, prin munți, prin codri, prin râpi și pe câmpii,
Iar Craiu 'n desperare, din dealul Catilinei
Privește printre lacrimi frumoasa lui armată
Ieri floarea vitejiei, azi vai ! prada rușinei,
Cum fuge ca un nour sub zare 'mprăștiată.
Și-acum el se găsește cu adevărul față !
Slab, mic, fără trufie, văzându-și înaintea
Spectacolul pieirii ce-i dă flori prin minte,

Și 'n urmă-i alt spectacol ce sufletu-i înghiață.

Pe-un șes întins și galben, sub arșița de soare,
Cinci sute pluguri ară pământul țelinos.

Și Domnul Ștefan însuși, cu fruntea în sudoare,
Asistă pe-un cal negru, sub un stejar frunzos.
Opt mii de Leși de oaste, legați cu frâu 'n gură,
În loc de boi, la juguri se opintesc trăgând ;

Ei trag mereu, și fieful greu mușcă 'n bătătură,
Și unii gem, și alții cad pe genunchi plângând !
Dar biciul îi lovește și lancele-i împung...

Se scoală 'n brânci și iarăși trag brazde de pământ !
Mulți dintre ei sârmanii în capăt nu ajung
Și chiar în a lor brazde găsesc al lor mormânt !

Românii cu glas aprig îndeamnă ca să 'ntindă,
S'rigând : „Hăis, ța, Liftene ; həis, ța, haram de plug !

„Tu-mi pregătiseși jugul, eu mi te-am pus în jug.
„Hăis, ța...” Apoi din urmă aruncă 'n brazde ghindă.
Iar Ștefan la tovarăși le zice cu glas tare :

„Așa scrie Românul a sale fapte mari,
„Cu fieru 'n brazdă neagră ! Românul astăzi are
„Pământul său drept carte și pluguri cărturari.
„Aici pe unde astăzi e numai câmp, otavă,
„Umbri-se-vor urmașii sub **Roșia-Dumbravă** !”

Trecut-au patru secoli din ziua cea fatală,
Când se 'ngropă 'n țărână a dușmanilor fală !
Și faptul cel istoric, sub formă legendară,
Din neam în neam Românii îl povestesc în țară.
Priviți ! lâng'o dumbravă stă tabăra de care,
Flăcăi voinici șed roată pe lângă un foc mare

Mirându-se 'ntre dâșii cum vreascurile 'n foc
Ca niște șerpi se mișcă, sucindu-se în loc.

— „Știți voi de ce stejarul, arzând, plânge și geme ?
(Intreabă-un Român ager pe care-a nins devreme).

„Colea 'n nostă dumbravă copacii urieși

„Sunt locuiți, se spune, de suflete de Leși.

„Pe timpul bărbăției a prins Ștefan cel Mare

„O oaste de năvală și-a pus-o ca să are ;

„Iar în pământul negru cu sânge-amestecat

„Spre lungă pomenire el ghindă-a semănat !”

.....
El zice și dumbrava se pare că roșește,

Și-un aspru glas de vultur în noapte se trezește.

El zice, focul arde, dumbrava luminând,

Prin crengile frunzoase trec umbre suspinând !

DAN CĂPITAN DE PLAI

Frunză verde de mălai,
Cine merge sus la rai ?
Merge Dan, șoiman de plai
C'a ucis el mulți dușmani,
Un vizir și patru Hani.

Frunză verde lemn de brad
Cine merge jos la iad ?
Merge Tătarii lui Murad ;
C'au ucis în zi de Mai
Mândru căpitan de plai !
(Fragment de cântec popular).

I.

Bătrânul Dan trăește ca șoimul singuratec,
În peșteră de stâncă, pe-un munte păduratic.
Privind cu veselie cum soarele răsare
Dând viață luminoasă cu-o caldă sărutare.
Privind cu jale lungă cum soarele apune...
Așa și el apus-a din zile mari și bune !
Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară.
Ca pe un gol de munte o stâncă solitară.
Dincolo de morminte, el trist acum privește
O tainică fantasmă ce'n zare s'adâncește.
Fantasma drăgălasă a verdei tinereți
Ce fuge de răsufnul geroasei bătrâneți.

Și zice : „Timpul rece apasă-umărul meu,
„Și cât m'afund în zile, tot simt că e mai greu !
„O ! lege-a nimicirii, o lege nemiloasă !
„Când, când s'a toci oare a vremii lungă coasă !”
Apoi el pleacă fruntea și cade în visare,
Iar munții, albi ca dânsul, se 'nclină 'n depărtare.
A timpilor eroici imagină augustă,
Pe când era el tânăr, lumea-i părea îngustă
Pentru bine, și largă, prea largă, pentru rău !
El ar fi vrut-o bună ca bunul Dumnezeu.
Deci îi plăcea să 'nfrunte cu dalba-i vitejie
Pe cei care prin lume purtau bici de urgie
Și mult iubea, când țara striga : „La luptă, Dane !”
Să vânture ca pleava oștirile dușmane.
Atunci a lui mânie ca trăsnetul era,
În patru mari hotare tuna și fulgera,
Iar țara doarme'n pace pe timpii cei mai răi
Cât Dan veghia 'n picioare la căpătâiul ei.
Ades el pleca singur prin codrii fioroși
În care luciau noaptea oțeluri și ochi roși,
Și dacă murgu-i sprinten da 'n lături sforăind,
Viteazul cu blândețe îl desmierda grăind :
„N'ai grijă, măi șoimane ! eu am și duc cu mine
„O vrajă rea de dușmani și bună pentru tine”
Și murgu'și lua sborul în liniștea deplină
Prin codrii fără drumuri și fără de lumină.
Iar vulturii carpatici cu sborul îndrăsneț
Făceau cortegiu falnic eroului drumeț.

Increderea 'nflorește în inimile mari !

II.

Bătrânul Dan ascultă grăind doi vechi stejari,
Crescuți dintr'o tulpină pe culmea cea de munte
Și-având ca o coroană un secol pe-a lor frunte.

— „O! frate, zice unul, un vânt în miez de noapte

„Adusu-mi-a din vale lung vaet, triste șoapte!

„E sabie în țară! au năvălt Tătarii!

„Și-acum în bălți de sânge își joacă armăsarii!”

— „Așa! răspunde altul, colo în depărtare

„Zărit-am astă noapte pe cer lumină mare.

„Aru satele române! ard holdele 'n câmpii!

„Ard codrii!... sub robie cad fete și copii,

„Sî'n fumul ce se 'naltă cu larme sgomotoase

„Sbor suflete gonite din trupuri sângeroase!”

Bătrânul Dan aude, suspină și nu crede,

Dar iată, că pe ceruri din patru părți el vede

Trecând un stol de vulturi urmați de uli grămadă

Atrăși în orizonturi de-a morții rece pradă.

Un fulger se aprinde în ochii lui pe loc.

„La luptă, Dane, țara-i în joc, țara-i în foc!”

Bătrânul Dan desprinde un paloș vechi din cui

Și paloșul lucește voios în mâna lui.

Bătrânul Dan pe sânul-i apasă a lui mână

Și simte că tot bate c inimă română!

El zice cu mândrie, țintind privirea 'n sus:

„Pe inimă și paloș rugina nu s'a pus.

„O! Doamne, Doamne sfinte, mai dă-mi zile de trai

„Pân' ce-oi strivi toti lupii, toti serpii de pe plai!

„Fă tu să-mi pară numai atunci paloșul greu.

„Când inima 'nceta-va să bată 'n pieptul meu
„Și-atunci inima numai de-a bate să încete,
„Când voi culca sub țărână a dușmanilor cete!”
Apoi el strânge chinga pe sdravenele-i șale,
Își face-o cruce, pleacă și se coboară 'n vale.

III.

În scurtele răstimpuri când soarele declină
Și noaptea-și pune stema feerică, stelină,
E un moment de pace în care, neoprit,
Se pierde doru 'n umbra amurgului măhnit.
Atunci zărește ochiul minunile din basme,
Acele legioane de tainice fantasme,
Care 'ntre zi și noapte apar în loc oprite
Cu mantii lungi și albe de-alungul învelite.
Așa apare 'n șesuri mărețul om de munte,
Călcând cu pași gigantici pe urme mai mărunte.
Dar râul îl cunoaște și scade-a sale valuri
Să treacă înainte viteazul Dan la luptă,
Și astfel el tot pasă pe cale ne'ntreruptă,
Pân'ce sosește 'n seară la casa lui Ursan.

Om aspru care doarme culcat pe-un buzdugan,
Ursan, pletos ca zimbrul, cu pieptul gros și lat,
Cu brațul de bărbat, cu pumnul apăsat,
F scurt la grai, năpraznic, la chip întunecos.
El e de peste Milcov pribeag misterios.
Toți cari știu de dânsul spun multe, dar șoptind,
Și cale de o zare îl ocolesc grăbind,

Iar lui îi place-a crește sirepe herghelii
Răslețe pe întinsul câmpiilor pustii.
Pe vremea lui, sub ochii lui Ștefan Domn cel Mare,
Intrând în dușmani singur ca vieru 'n stuhul tare,
A prins pe Hanul Mirza din fugă cu arcanul ;
Iar Ștefan, dela dânsul în schimb luând pe Hanul,
I-a zis : „Ursane frate, să-ți faci ochirea roată.
„Și cât îi vedea zare, a ta să fie toată !”

De atunci el stă de pază în mijocul câmpiei
Și nime nu s'atinge de smeii hergheliei.

Drumețul intră, zice : — „Bine-am găsit, Ursane !...”
Un asupra glas răspunde : — „Bine-ai venit, moș Dane !
„Ce vânt te-aduce-aice?” — „Vânt rău și de jelire,
„Ne calcă iar păgânii și țara-i la peire !”
Ursan tresare, geme, s'aprinde 'n gândul său,
Dan zice : — „De pe munte venit-am să te ieu,
„Să mergem !”

— „Da ! să mergem ! adaugă Ursan

Și mult cu drag privește grozavu-i buzdugan.
Apoi, un corn apucă și buciumă în vânt.

IV.

De-odată se aude un tropot pe pământ,
Un tropot de copite, potop rotopitor !
Ursan cu al său oaspe în fund, spre soare cată
Și văd sub cerul luciu, în zarea 'nflăcărată,

Sburând o herghelie de armăsari smeioși,
Cu coamele în vânturi, cu ochii șcânteioși,
Infiorând câmpia de-o aspră nechezare.
Un voinicel în floare, pe-un alb fugar călar,
Ii mână cu-un harapnic ce'n urma lor pocnește
Și ca un șarpe negru prin aer se 'nvârtește.
Ursan le-aține calea și caii stau în loc,
Apoi, către voinicul ce poartă busuioc,
El zice : — „Fulgo, prinde-mi pe murgul cel țintat !
„Moș Dan și eu la Nistru ne ducem pe luptat !”
— „Dar eu, întreabă Fulga, eu să-mi cerc puterea ?”
— „Tu să rămâi aicea ca să-mi păzești averea”.

Frumos odor e Fulga și naltă-i e făptura !
Sub genele-i umbroase, doi ochi lucesc ca mura,
Și părul său de aur în crețuri lungi se lasă,
Ca pe strujanul verde un caer c'e mătăasă.
El are glas puternic în gură rumioară
Și mers cu legănare de gingasă fecioară.
Oricine-l vede 'n soare, cu pielita lui albă,
Purtând la brâu un paloș și pe grumazi o salbă,
Se 'ntreabă ce să fie, fecior de smeu ori fată ?...
Iar când pe sub altița cămășii înfirată
Zărește la lumină doi crini ieșiți în undă,
Doi pui în neastâmpăr de lebăcă rotundă,
Răpit de dor, el cade pe gânduri câte-un an...

Voinicul e viteaza copilă-a lui Ursan.
Ea intră 'n herghelie cu pasul îndrăznet

Și merge drept la murgul sălbatic și răslet,
Zicând lui Dan ce 'n treacăt îi dă povătuiele :
„Moș Dane ! tu cu-a tale și eu cu ale mele !”
Sirepul o zărește, ridică narea 'n vânt,
Incruntă ochiul, bate copita de pământ,
Sburlește coama, saltă, în lături se izbește ;
Dar Fulga svârle lațul, de gât îl arcănește
Și, repede ca gândul, s'aruncă ușurel.
Îi pune mâna 'n coamă și 'ncalecă pe el.
Geamând, el sare 'n aer de patru-a lui picioare,
Asvârle, se frământă, se spumegă 'n sudoare
Și 'n sbor plecând de-odată, nebun de groază, murgul
S'afundă 'n largul spațiu și spintecă amurgul...
Dar când steluta lunii apare viu la lume,
Copila se întoarce cu murgul alb de spume,
Și zice : — „Iată calul ! El știe-acum de frâu
„Ca paloșul de mijloc și mijlocul de brâu”
Ursan cu drag răspunde : — „Aibi parte de noroc !”
Apoi cu Dan bătrânul, arzând de mare foc,
Incalecă și 'n umbră dispar ca într'un nor...
Iar Fulga-i urmărește cu sufletul în dor.

V.

E noapte, înstelată, e caldă, liniștită,
Se pare că din ceruri pe lumea adormită
Plutește-o lină, dulce, divină îndurare ;
Dar ea nu poate stinge avântul de turbare
Ce duce călăreții pe 'ntinderea pustie,
Precum doi spectri gemeni, mânați de-o vijelie.
Ei sbor tăcuți sub ochii steluțelor trezite

În orizontul negru ce-i soarbe și-i înghite.
S'afund mereu în taina nopții ; dar gândul lor
De mult e cu Tătarii în luptă de omor.

O țintă de lumină, prin umbră viu înnoată ;
Ea crește, se înalță pe zare ca o roată,
Și umple de văpaie cereștile abisuri.
Păduri, movile, râuri apar căzute 'n visuri,
Dar leul de la munte și vierul de pe vale
Nu văd prin vis de sânge decât Moldova 'n jale.
— „E roșie luna” zice din doi cel mai bătrân.
— „E luna însetată de sânge de păgân !”
Răspunde cel mai aspru... Și puii lor de smei
Se duc trăgând doi spectri de umbră după ei.
Se duc vârtej ca gândul plecat în pribegie,
Se duc pân' ce-a lor umbră întinsă pe câmpie
Le trece înainte, și pân' ce se lovesc
În ochi cu faptul zilei... atuncea se opresc.
Și iată-i pe o culme, nocturnii călători,
Lucind sub cerul palid, în mantie de zori !
Ei lasă jos pe coastă să pască armăsarii
Și stau privind în vale cum fac pârjol Tătarii.

Cinci sate ard în flăcări pe câmp, și fumul lor
Se 'ntinde ca o apă, plutește ca un nor
De-alung pe șesul umed, și sboară sus în aer,
Ducând cu el un vuet de larmă și de vaer.
Prin fum se mișcă umbre fuginde, rătăcite,
Copii mărunți și mame și fete despletite,

și cai scăpați în fugă, și câini și boi în turme
Goniți de Tătărimea ce calcă pe-a lor urme.
Aici, colo, se văd cete în luptă încheștate,
Mișcări de brațe goale în aer ridicate,
Luciri de arme crunte pătate roș cu sânge
Pe care-o rază vie din soare se răsfrânge.
Apoi, din vreme 'n vreme o ceată luptătoare
Se 'mprăstie cu grabă, lăsând cadavre 'n soare.
Ar lângă Nistru, multa urdie tătărească
Înăpraznic se ucide cu gloata românească.

Dan zice : — „Măi, Ursane ! acolo e de noi !
Acolo râde moartea în crâncenul război.
Acolo să dăm proșcă, sub ochiul cel de sus,
Tu dinspre faptul zilei și eu dinspre apus,
Și cale să deschidem prin aprigul dușman...
La lucru-acum, fârtate ! la lucru, măi Ursan !”
— „Amin și Doamne-ajută !” Ursan voios răspunde
Și 'n gloată fie-care ca viforul pătrunde.

VI.

Ursan năval s'aruncă în neagra Tătărime
Croind o parte largă prin deasa ei mulțime.
Sub mână-i buzduganul, unealtă de pieire,
Ca un balaur face în juru-i o rotire,
Un cerc de moarte 'n care amar de cine-i prins !...
Sărmanu 'nchide ochii și soarele-i s'a stins !
În lături, înainte, în urmă-i totul moare !

Sbor creerii din tidve sub ghioaga sdrobitoare
Și 'n urmă, și 'mprejuru-i, și 'n lături semădate.
Zac sute de cadavre și capete sfărmate.
Și astfel ne'mpacatul Ursan mereu lucrează
Și spre Apus prin sânge mereu înaintează.
Ca dânsul, Dan bătrânul, erou întinerit,
Tot vine după paloș spre mândrul Răsărit.
El intră și se 'ndeasă în gloata tremurândă
Ca junghiul cel de moarte în inimă plăpândă,
Și paloșu-i ce luce ca fulger de urgie
Tot cade 'n dreapta, 'n stânga și taie 'n carne vie...
Fug toți și pier din cale-i !... El strigă : „Stee față
„Cui place vitejia cui s'a urțt de viață !”
Dar nime nu 'ndrăznește la glasu-i să apară,
Căci el înaintează precum un stâlp de pară
Și cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus,
Ii pare că alt soare se 'nalță din apus.
Și astfel ambii oaspeți ai morții ne 'mpăcate
Cosesc la vieți în floare pe straturi sângerate
Și-ajung, ei față 'n față prin apriga furtună,
Și armele lor ude cruciș le împreună.
— „Noroc ție, Ursane !”

— „ Și ție tot noroc !”

Dar n'a sfârșit cuvântul, Ursan și cade'n loc
Străpuns de o săgeată ce-i intră 'n piept adânc.
El scapă buzduganul, se pleacă pe oblânc
Și greu se prăbușește c'un geamăt de pe cal.

Tătarii ca zăvoii pe dânsul dau năval.
„In lături, Lifte !” strigă la ei viteazul Dan,

Punându-se de pază la capul lui Ursan.
Cu frâu 'n mâna stângă, cu pala 'n mâna dreaptă,
Amenințând cu ochii Tătarii, mi-i așteaptă,
Precum așteaptă zimbrul de lupi înconjurat
Să-i svârle cu-a lui coarne pe câmpul spăimântat.
Dar nici gândesc păgânii să dea piept cu el
Căci paloșu-i năprasnic e vultur de oțel.
Retrasi în jur, de-oparte, nemernici, spărieți,
Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeți,
Și Dan, lovit în coaste, șoptește cu oftare :
„Ursane ! pentru tine de-acum nu e scăpare !”
Zicând, el cade-aproape, se sprijină 'ntr'o mână,
Și paloșul lui ține în loc ceata păgână.

O ! Dane Căpitane ! puterile-ți slăbesc,
Și norii pe deasupra-ți trecând se învârtesc.
Tu mori și Tătărimea s'apropie de tine !

Dar iată din pustiuri un alb vârtej că vine
Și trece prin urdie ca printr'un lan de grâu,
E un voinic, călare pe-un cal ce n'are frâu,
Voinic, în brâu cu paloș și pe grumaz cu salbă,
E Fulga ce apare ca o fantasmă albă,
Și grabnic pe-al ei tată răpește din grămadă,
Apoi cu el dispare ca șoimul cu-a sa pradă.

„Allah !” răcnesc Tătarii cătând cu groază 'n urmă.
Dar ce văd ei de-odată, căci glasul lor se curmă ?

Ei văd curgând pe dealuri arcașii din Orhei
 Ce vin cu-o falcă 'n ceruri, aprinși ca niște smei.
 Un lung fior de spaimă pătrunde într'o clipă
 Prin deasa Tătărimă ce-i gata de risipă
 Și toți pe loc la fugă plec iute, se duc orbi,
 Cum pleacă din câmpie un nor întins de corbi.
 Amar e de răzlețul ce'n urma lor rămâne,
 Și cade, mic sau mare, pe mâinile române !
 În față cu Românul nu-i milă, nu-i iertare,
 Nici chiar în sân de mamă nu poate-avea scăpare.
 O știu de mult Tătarii o știu de la bătrâni
 Și fug, nevrând s'asculte de șefi, de-ai lor stăpâni.
 Tot omul vede moartea și aleargă 'nspăimântat.
 Cel viu uită și lasă pe mort neîngropat,
 Și fără a 'ntoarce capul se duce-orice păgân,
 Că'n urma fiecărui s'avântă un Român !
 Iar Hanu-și smulge barba ; își rupe șalul verde,
 Privind urdia 'ntreagă în clipă cum se pierde.
 Sub ochii lui în lacrimi, pe câmpul cel de lupte
 Apar grămezi de leșuri, grămezi de arme rupte,
 De cai uciși, de care, de corturi risipite
 Și tuiurile oastei de oaste părăsite !

O ! pas cumplit al soartei ! Tot ce-i era de fală,
 Cai, steaguri, cete mândre, strălucitoare arme,
 Clădiri de visuri nalte, magie triumfală,
 A fost deajuns o clipă ca totul să se darne !

VII.

Ghirai a trecut Nistrul înnot pe calul său,

Luând pe Dan rănitul ca pradă și trofeu,
El merge de se 'nchide în cortu-i, umilit,
Precum un lup în codru ce-a fost de câini gonit.
Trei zile, trei nopți, Hanul nu gustă 'n suflet pace,
Întins ca un cadavru jos pe covor, el zace ;
Dar când revine, palid, din lunga-i desperare,
În ochii lui trec fulgeri de cruntă răzbunare.
El strigă să-i aducă sub cort pe Dan bătrânul.

Deși cuprins de lanțuri măreț, intră Românul !

— „Ghiaur ! zice Tătarul cu inima haină,
„Ce simte firul ierbii când coasa e vecină?”
— „Ea pleacă fruntea 'n pace”, răspunde Căpitanul,
„Căci are să renască mai fragedă la anul !”
Ghirai cade pe gânduri lăsându-și capu'n piept.
Apoi, mai blând urmează : — „O ! Dan, om înțelept !
„Te știu de mult pe tine, cunosc al tău renume
„Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume,
„Pe mulți Tătari cuprins-ai de-ai morții reci fori !
„Acum îți vine rândul și ție ca să mori.
„Privește ! lângă ușă călăul te pândește
„Cu ștreangul și cu pala ce'n mână-i zângănește
„Un semn, și capu-ți sboară la câini și la vulturi
„Și sufletu-ți se pierde în lumea de ghiauri.
„Eu însă îmi fac milă de ani și de-a ta minte,
„Gândind la bătrânețea ce-apasă-al meu părinte
„Și vreau, cu daruri multe pe tine, a te ierta
„De vrei tu să te lepezi acum de legea ta !”

Înaltă-a lui statură și zice maiestos :

— „Ceahlăul sub furtună nu scade mușunoiu !

„Eu Dan, sub vântul soartei să cad păgân, nu voi,

„Deci nu-mi convine viața mișelnic câștigată,

„Nici pata fără-de-legii în fruntea mea săpată.

„Rușinea-i o rugină pe-o armă de viteaz,

„Un vierme ce mănâncă albeața d'n obraz.

„Cui place să roșească, roșească... eu nu vreau

„Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu.

„Alb am trăit un secol pe plaiul strămoșesc

„Și vreau cu față albă, senin să mă sfârșesc.

„Ca după o viață lungă, ferită de rușine,

„Mormântul meu să fie curat și alb ca mine !

„Așa m'a deprins Ștefan, ușoară țărna-i fie !

„La trai fără mustrare și fără prihănie.

„Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreau a tale daruri.

„Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri,

„Departea ea de mine !... mai drept e ca să mor !...

„Iar dacă ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor,

„Ghirai, mă lasă, lasă în ora morții grele

„Să mai sărut odată pământul țării mele !”

Uimit, Ghirai se scoală, cu mâna lui desface

Unealta de robie sub care leul zace,

Cumplitul lanț ce-l leagă cu strânse noduri sute,

Și zice grabnic : — „Tată, ia calul meu și du-te”.

Bătrânul Dan ferice se duce, Nistrul trece,

Și 'n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,

Și inima lui crește, și ochii-i plini de jale

Cu drag privesc prin lacrimi podoabă țării sale.

Sărmanu 'ngenunchiază pe iarba ce străluce, .
Își pleacă fruntea albă, smerit își face cruce
Și pentru totdeauna sărută ca pe-o moaște
Pământul ce tresare și care-l recunoaște...
Apoi el se întoarce la Hanul, intră 'n cort,
Suspină, șovăește și, palid, cade mort !

Iar Hanul, lung privindu-l, rostește cu durere :

„O ! Dan viteaz ferice ca tine care pieri,

„Având o viață verde în timpul tinereții

„Și albă ca zăpada în iarna bătrâneții !”

ALTARUL MÂNĂSTIREI PUTNA

Domnul Ștefan, viteaz mare ce-a dat groaza prin păgâni,
Locaș sfânt Creștinătății astăzi vrea să facă dar,,
Și pe malurile Putnei, cu vitejii săi Români,
Insuși merge să aleagă locul sfântului altar.

Mare obștie-l urmează și pe culme se lățește,
Precum aburii pe baltă când lumina asfințește.
Căpitani, ostași cu zale și cu platoșe de fier,
Pe-ai lor cai sirepi stau mândri ca la semnul de război

Al Moldovei steag de fală fâlfâie falnic în cer ;
Buciumul vuește 'n munte, sună valea de cimpoi.
Iată, că lângă-o movilă, Domnul Ștefan s'a oprit !
Totul tace... ochii țintă, stă poporul neclintit.

Trei ostași, cu arce 'n mână, pe movilă-acum se urcă,
Doi, ca zimbrul, ageri, mândri, nalți ca bradul dela munte,

Pe-ai lor umeri poartă glubă, la brâu paloș și pe frunte
Cu-a lor lungi și negre plete, se coboară-o neagră țurcă.

Ei ades, cu-a lor săgeată repezită sus, în nor,
Printre-a fulgerelor focuri au oprit vulturul'n sbor.
Multe fiare din cei codri, mulți dușmani tineri, semeți,
Drept în inimi, drept în frunte, au simțit a lor săgeți ;

Căci ei sunt arcașii vrednici ai lui Ștefn, Domn cel Mare,
Ce-și gătește-acum săgeata s'o izbească 'n depărtare
— „Copii, trageți... eu vreau astăzi să mă'ntrec în arc **cu**
Astfel zice Domnul Ștefan !... iar voinicii amândoi
voi”

Se plec, arcele-și încoardă, trag... săgețile lor sboară,
Spintecă repede vântul, ce dă foc și vâjâește,
Se tot duc, se duc ca gândul și de-abia ochiul zărește
Pe câmp departe, departe, locul unde se coboară.

Ura 'n ceruri se ridică ! Urlă dealul, clocotește.
— „Să trăiți, copii !” — le zice Ștefan, ce-acum se gătește.
Zbârnâe coarda din arcu-i, fulgeră săgeata 'n vânt,
Piere, trece mai departe și 'ntr'un paltin vechi s'a frânt,

— „Acolo fi-va altarul !” — zice falnicul monarc
Ce se 'nchină și se pleacă pe războinicul său arc.
— „Să trăiască Domnul Ștefan !” — mii de glasuri fi
urează,
Și poporul, jos pe vale, umilit înghenunchiază !

VISUL LUI PETRU RAREȘ

I

Jos în vale pe Bârlad,
Lângă-al Docolinei vad,
Nemerit-au, poposit-au
Și de noapte tăbărât-au
Zece care mocănești
Cu boi albi fălcienești.

De tot carul șase boi,
Injugăți doi câte doi;
Boi cu coarne ascuțite
Și coșite potcovite
Boi de frunte și mânați
De flăcăi toți înarmați.

Iar în care, ce avut.
Ce merinde-s de vândut?
Pesti de apă curgătoare
Și de apă stătătoare,
Cu năvodul pescuți
Și cu undita undiți.

Dar merindele-s a cui ?
A lui Petre Măjălui,
Care-i om de omenie
Și-ar fi bun chiar de Domn
Dac'ar pune Dumnezeu
Tot omul la locul său !

Iată-l colo jos lungit,
Intr'o burcă învelit,
Lângă focul de nuiiele,
Unde ard, jupiți de piele,
Patru miei dela Ispas
Pentru prânzul de popas.

Focul pâlpâe mereu,
Roș ca limba unui smeu ;
Și pe cuîmea luminată
Si prin tabără-ăsezată
Se văd boii la un loc,
Ținând ochii lor spre foc.

Ard nuiielele trosnind,
Crește para scânteind.
Imorejuru-i ca o roată,
Sade argățimea toată.
Numai Petrea nu-i în rând :
El de-oparte stă pe gând.

Unul zice : — „Măi voinici !
„Auzit-ați voi pe-aici
„De biet Domnul Ștefăniță,
„Ce-a fost om de mare viță,
„Că-a murit cu zile 'n sân
„In cetate la Hotin ?”

Toți fac cruce 'ncremenind.
Un bătrân zice, zâmbind :
— „A murit ? Domnul să-l ierte !
„De-acum să vedeți voi certe.
„Lupte, vrajbe 'ntre boieri
„Pentru scaun și averi !”

Atunci Petrea ia cuvânt :
— „Așa-i rândul pe pământ,
„Cine-i slab, vrea a fi tare,
„Cine-i mic, vrea a fi mare,
„Căci domnia-i dulce pom
„Care farmecă pe om !”

— „Fie bine, fie rău,
„Da-ne-ar sfântul Dumnezeu
„Un alt Ștefan la domnie.
„Să ieșim la vitejie !”
Astfel totii răspund cu dor,
Și adorm în somn ușor.

II.

Focul taberei s'a stins,
Neagra umbră s'a întins,
Totul tace 'n neclintire,
In adâncă amorțire ;
Numai stelele sclipesc
Și pe cer călătoresc.

Miezul nopții s'a ivit
Și prin lume-a răspândit
Ceata visurilor dalbe,
Visuri negre, visuri albe,
Ce îngână până 'n zori
Pe sărmanii muritori.

Iar un vis prevestitor,
Abătându-se din sbor,
Se oprește lângă Majă
De-l încântă cu-a lui vrajă,
Arătându-i viu prin somn
Străluciri, măririi de Domn.

Când năluca mamei lui
Pe malul Ialpăului
Se arată lin și-i zice :
„O de sânul meu ferice,
„C'a purtat și a născut
„Domn viteaz și priceput.

Când un vultur aurit
Sus, pe cerul înnegrit,
Lucind falnic ca un soare,
Zicea : „Petre frăţioare,
„Cât de 'nalt e sborul meu,
„Mult mai 'nalt va fi al tău !”

Când un lanţ întins de munţi
Cu-ai lor codri deşi, cărunţi,
Se 'nchinău voios în cale,
Şi din munte şi din vale
Svon de glasuri cuvânta :
„Da trăieşti, Măria ta !”

Petrea Majă-ademenit,
Din somn dulce s'a trezit.
O, minune, ce să văză
În a zilei albă rază ?
Vece-acum cu ochi deschisi
Ce-a văzut cu ochii închisi.

Pe cel câmp lung, înverzit
Vine visul înmormnit !
Pe colmice, pe-a lor coaste
Se coboară-o mândră oaste
Cu trei steaguri de osteni.
Şi trei cete de curteni.

Mândri-s bravii călăreți
Pe-armăsarii șoimuleți,
Strălucind la foc de soare
Ca 'ntr'o zi de sărbătoare.
Ei în tabără s'opresc
Și lui Petre-așa grăiesc :

— „Petre-Majă 'ntru mulți ani,
„Noi Curteni și Căpitani,
„Fost-am fost trimiși cu bine
„Din Suceava către tine
„Ca să zicem ție-așa:
„Să trăiești, Măria ta !

„De când Vodă la Hotin
„A murit cu zile 'n sân,
„Țara este 'n văduvie.
„Ea se 'nchină, se dă ție,
„Ca să-i fii tu mire blând,
„Domn viteaz după-al ei gână.

„Iată deci că ne'nchinăm
„Și 'n glas mare îți urăm :
„Să trăiască-a ta mărire
„Ani mulți, plini de strălucire
„Pentru-al țării bun noroc.
„Pentru-al dușmanilor foc !”

Petre zice : — „Buni sosiți !
„Pace vouă, soli iubiți !
„Iară voi ce-ați slujit mie,
„Feții mei din argăție,
„Luați tot ce este-al meu...
„Așa-i dreptul, așa vreu !”

Apoi mândru 'nvesmântat,
Pe-un cal șarg încălecat,
Pleacă vesel la Domnie.
Fericită calea-i fie.
Căci pe dânsul Dumnezeu
L-a pus drept la locul său !

CÂNTECUL GINTEI LATINE

Latina gintă e regină
Între-ale lumii ginte mari ;
Ea poartă'n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari
Menirea ei tot înainte
Măreț îndreaptă pașii săi ;
Ea merge 'n capul altor ginte
Vărsând lumină 'n urma ei.

Latina gintă e virgină
Cu farmec dulce răpitor ;
Străinu 'n cale-i se înclină
Și pe genunchi cade cu dor,
Frumoasă, vie, zâmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se mirează'n splendid soare,
Se scaldă 'n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De-ale pământului comori
Și mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori.
Dar e teribilă 'n mânia,
Când brațul ei liberator
Lovește 'n cruda tiranie
Și luptă pentru-al său onor.

În ziua cea de judecată,
Când, față'n cer cu Domnul sfânt,
Latina gintă-a fi 'ntrebată
Ce a făcut pe acest pământ,
Ea va răspunde sus și tare :
„O, Doamne, 'n lume cât am stat
„În ochii săi plini de-admirare
„Pe tine te-am reprezentat !”

CUPRINSUL

1. Dumbrava Roșie	5
2. Dan, Căpitan de plai	37
3. Altarul Mănăstirii Putna	52
4. Visul lui Petru Rareș	54
5. Cântecul gintei latine	61

In editura „Remus Cioflec” au apărut următoarele lucrări
 în „CARTEA NOASTRA” Biblioteca de popularizare :

Broșura No. 1 :	Ion Creangă :	Povești.	30
„ No. 2 :	„ „ :	Povești și anecdote	30
„ No. 3 :	„ „ :	Amintiri din copilărie	45
„ No. 4 :	Ion Neculce :	O seama de cuvinte și din cro- nica sa	30
„ No. 5 :	Miron Costin :	Cartea descălecatului	30
„ No. 6 :	Vasile Alecsandri :	Poezii populare	45
„ No. 7 :	„ „ :	Poezii	45
„ No. 8 :	„ „ :	Legende istorice	30
„ No. 9 :	Grigore Alexandrescu :	Poezii, basme	30
„ No. 10 :	D. Boninteanu :	Poezii, Legende istorice	15

Id vor apare în această Biblioteca și ceilalți clasici
 te lucrări de lectură utile tineretului nostru.

Recomandă lucrările de mai jos pentru școlari, săteni și
 toți aceia ce doresc să cunoască țara noastră.

Teodor Geantă	:	Pe urmele străbunilor — Războiul nostru sfânt.	40
C. Enescu - Bughea	:	Istoria neamului nostru	45
Ap. D. Culea	:	Cartea pădurilor	45
„ „ „	:	Cartea grădinilor și a podgoriilor	40
„ „ „	:	Cartea gospodinelor	45
„ „ „	:	Cartea câmpului. Pentru agricultori și prieteni agriculturii	45
„ „ „	:	Cartea apelor	45
V. Roșca	:	Tăticul meu te — poezii patriotice.	

